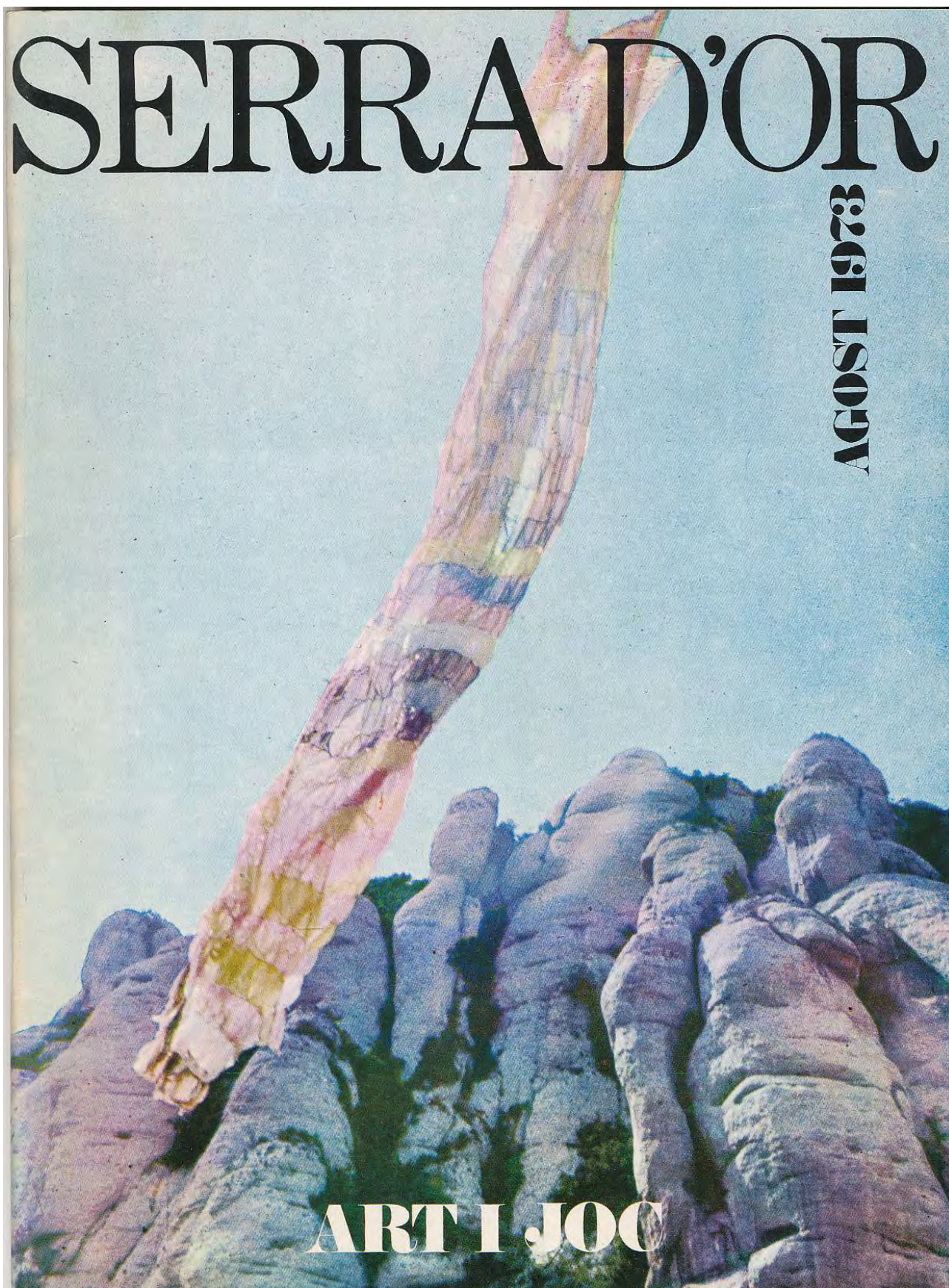
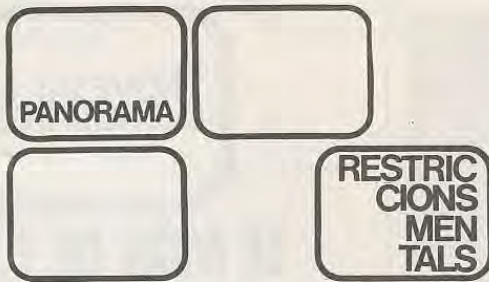

SERRAD'OR

AGOST 1978

ART I JOU

L'ART I LA LITÚRGIA

De tant en tant —vull dir, cada tres o quatre anys—, la gent del meu poble em demana un escrit per a les revistes que publiquen en ocasió de la festa major. Aquesta vegada, i a falta d'un tema més escaient, he aprofitat unes fitxes d'història local, d'una molt relativa amenitat. Sembla que a Sueca hauria d'haver-hi un retaule de Gherardo Starnina. «Lo Starnina» era un florentí important de la darreria del XIV: el trobem als Uffizi i a les *Vite* del Vasari. La referència a Starnina és, sens dubte, precipitada. Aquest pintor treballà a la Península Ibèrica, i els erudits valencians havien cregut identificar-lo amb l'autor d'un memorable conjunt de taules que, procedents de la cartoixa de Portaceli, es conserven al Museu de València. Diuen que dom Bonifaci Ferrer les havia pagades de la seva butxaca. Potser l'atribució no acaba de ser convincent, per raons que fóra llarg d'explicar. En tot cas, per València, entre el 1395 i el 1401, circulava un «mestre Girardo», igualment home de pinzells, i d'honoraris elevats, i natural de Florència. Només ell —un italià— podria haver pintat el retaule de dom Bonifaci, segons Elias Tormo. O un indigena tan italianitzat, que no acaba de ser imaginable en aquell moment. El 1395, precisament, un rector de la meua parroquia compareixia davant un notari amb el florentí en qüestió, i liquidava el compte pendent d'unes pintures. L'episodi em fa gràcia: significa que, en l'Edat mitjana, el clero de la localitat sabia triar... Naturalment, l'obra del pseudo-Starnina, del Starnina bis, s'ha perdut. No en queda ni rastre: de fet, ni la més mínima notícia d'haver existit. A la sagristia de Sant Pere encara es conserven un parell de taules gòtiques, precioses, o que a mi em fan la impressió de precioses, amb estampes de la vida de l'apòstol. Són posteriors al presumpte Starnina. I constitueixen un trist residu d'un artefacte gran, brillant, admirable... Bé. El cas de Sueca, per desgràcia, no constitueix cap excepció. Cada vila, cada ciutat, podria allegar lamentacions com les que ara jo em sento temptat d'exclamar. El desmantellament de les esglésies —de l'«art» acumulat a les esglésies— és una de les vergonyes col·lectives més aclaparadores que aguantem. ¿Com a tot arreu del món: d'Europa, almenys? Sí. Però més. No oblidó que el terme «vandalisme», aplicat a la destrucció del patrimoni artístic d'un país, ens ve de França: és un gallicisme del temps de la Revolució. Ara: entre nosaltres, la cosa ha adquirit proporcions amargues. En part, perquè ací, quan s'ha intentat frenar els excessos del clericalisme, el veïnat mai no s'ha distingit per la intel·ligència en la manobra, i entre el foc i les desamortitza-

cions, la víctima real foren els arxius, les biblioteques, els quadres, les escultures. Però, sobretot, perquè els eclesíàstics, en general —subratlle: en general—, no s'han caracteritzat per un particular interès de cara a l'«art» que cau en la seva jurisdicció. Més aviat tot el contrari. El problema és greu, i ha de ser assumit en la seva perspectiva històrica inexcusable. A voltes, parlant de la qüestió amb clergues amics, em trobo amb rèpliques capcioses: la missió del sacerdot no és la de ser «conservador de museu» (o, si es tracta de música: «un temple no és una sala de concerts»). No acostumo a resignar-me a l'argument. El plantejament no pot fer-se dament el buit, com si es tractés d'una situació intemporal o extratemporal. Si se'm tolera dir-ho a la meua manera, jo puntualitzaria l'afer en aquestes paraules: el capellà de la nostra societat no solament ha d'administrar sagraments, també —li agradi o no— ha d'«administrar» art. No ignoro que la seva funció essencial no té res a veure amb l'art: pot prescindir de l'art, i sovint convé que en prescindeixi, si vol que la seva activitat pastoral sigui eficaç. Però l'art hi és. I ha d'«administrar-lo». L'anecdota sobre la matèria seria difícil d'esgotar. El «vandalisme» dels vicaris ha estat, en aquest país, fenomenal. I el dels canonges. En unes ocasions, per incuria, és a dir, per estricta ignorància; en unes altres, per l'afició a fer «reformes»; i més d'un cop, per necessitat econòmica... L'espectacle dels senyors capitulars ha esdevingut parèmia: «dura més que les obres de la Seu». A les catedrals, s'han passat la vida fent «obres»; corregint i augmentant la fàbrica precedent. Els resultats han estat una pura aflicció. Per guanyar en oposicions una canongia calia —i cal, perquè encara hi ha canonges— dominar la *Summa* i el seu llatí minúscul, cosa meravellosa al capdavant; però la tremenda, tràgica joventut amb què els Capitols han fet i desfet en els edificis de la seva propietat fa posar la pell de gallina. No hem de discutir la competència teològica de la clerecia, però ¿i l'«art»? Actualment, amb tot això del Concili, s'ha desencadenat una mena d'«iconoclastia» ortodoxa, bastant terrible. Amb un altar despullat i senzill en tenen prou per a les cerimònies. D'acord. Però i el «dipòsit» hereditari, de segles? El desdeny teòric esdevé una amenaça evident... Penso en el Starnina autèntic o dubtós que podríem tenir al meu poble; penso en les taules brutes i abandonades de la sagristia de la parroquia; penso en... Penso, particularment, en llocs on l'acumulació «artística» és més densa que la del meu poble... Els inefables «museus diocesans» no són cap solució. I sort tindrem si el neo-

anticlericalisme —el «paleo» ja no té vel·lèitats piromàniques—, per ser de dreta, es mostra una mica prudent en les seves agressions... — JOAN FUSTER.

* ENCICLOPEDIA CATALANA pregunta:

La Gran Enciclopèdia Catalana vol que els seus articles siguin el més ben informats possible, cosa que, per raó de l'escassetat de bibliografia en molts d'aspectes de la cultura catalana, només és possible d'aconseguir amb una àmplia col·laboració. Obtenir dades poc conegudes serà, doncs, la finalitat de les preguntes que d'una manera periòdica apareixeran en aquest espai. Enciclopèdia Catalana agraeix des d'ara la col·laboració que espera rebre.

Envieu les respostes a:
Enciclopèdia Catalana, S. A.
Via Laietana, 171, 4.
Barcelona - 9.

1. Dades biogràfiques del dirigent del Bloc Obrer i Camperol, Josep Garcia i Miranda.
2. Dades biogràfiques del dirigent del Bloc Obrer i Camperol, Pau Padró i Cañellas. Fou membre del govern de la Generalitat a l'exili (1945).
3. Informació sobre la vida del caricaturista Josep Pascual i Benigani, des del 1939 ençà. Els primers anys d'expatriació residí a Anglaterra.
4. A quin lloc i quin any nasqué el periodista i director de "La Veu de Catalunya", Joaquim Pellicena i Camacho?
5. A quin lloc i quin any nasqué el militar Enric Pérez i Farràs? Morí a Mèxic el 1949.